

СХВАЛЕНО
Протокол засідання
Педагогічної ради
29.08.2025 № 1

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ т.в.о. директора
Хмельницького ліцею
Хмельницької обласної ради
29.08. 2025 № 53/о/д

ПОЛОЖЕННЯ
про запобігання і протидію насильству та
жорстокому поведженню з дітьми
у Хмельницькому ліцеї
Хмельницької обласної ради

I. Загальні положення

1. Це Положення про запобігання і протидію насильству та жорстокому поведженню з дітьми (надалі Положення) регулює питання організації захисту дітей від різних форм насильства та жорстокого поведження у Хмельницькому ліцеї Хмельницької обласної ради.

Положення розроблено відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поведження з дітьми», Законів України «Про охорону дитинства», «Про освіту» статті 25, 26., Типової Програми унеможливлення насильства та жорстокого поведження з дітьми, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 червня 2025 р. № 658.

1.1. Основні терміни:

Безпечне освітнє середовище - сукупність умов у закладі освіти, що унеможлиблюють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможлиблюють вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин тощо.

Насильство – це будь-які навмисні дії одної людини по відношенню до іншої, які порушують її конституційні права й свободи, наносять моральну шкоду, шкоду її фізичному чи психічному здоров'ю;

Домашнє насильство – діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї, в межах місця проживання, між родичами, між іншими особами, які спільно проживають чи проживали однією сім'єю, але не перебувають чи не перебували у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає або проживала особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, а також погрози вчинення таких діянь;

Види насильства :

Економічне насильство - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися, інші правопорушення економічного характеру;

Психологічне насильство - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

Сексуальне насильство - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

Фізичне насильство - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру;

Булінг (цькування) - діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та/або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого;

Види булінгу (цькування):

Фізичне насильство (тілесні ушкодження, які завдають болю, призводять до порушень психічного та фізичного здоров'я, чи навіть смерті; штовхання і смикання, удари, стусани, побиття, знуцання, викручування рук; кидання предметів, спроба задушення);

Психологічне насильство (тиск на психіку іншої людини, який проявляється у нанесенні словесних образ, погроз, залякуванні, переслідуванні);

Економічне (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу, інших особистих речей, вимагання грошей);

Сексуальне (у випадках булінгу: принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, непристойні жарти);

Кібербулінг (приниження за допомогою мобільних телефонів, інтернету, інших електронних пристроїв);

2. Основні завдання щодо захисту від різних форм насильства та жорстокого поводження в ліцеї:

- Здійснення аналізу ситуації, фізичного та емоційно психологічного середовища;
- Вироблення офіційної позиції щодо усіх форм насильства та інформування про неї всіх учасників освітнього процесу;
- Розроблення правил поведінки для всіх учасників освітнього процесу – учнів, батьків, вчителів та інформування про них;
- Визначення обов'язків та відповідальності учасників освітнього процесу щодо створення та дотримання безпечної поведінки;
- Здійснення інформування (на сайті ліцею, шкільних стендах) про цілодобові телефони довіри з питань допомоги жертвам насилля у школі та сім'ї; Національної гарячої лінії з питань запобігання насильству, Національної дитячої «гарячої лінії» тощо;
- Обов'язкове інформування відповідних органів про випадки, або підозри щодо форм насильства та експлуатації;
- Взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання всіх видів насильства відповідно до чинного законодавства.

2.1. Керівник або уповноважена особа:

Керівник (уповноважена особа – призначається наказом керівника) закладу організовує початкове та періодичне інформування, бесіду для всіх працівників закладу про захист дітей від усіх форм насильства та жорстокого поводження, експлуатації та найгірших форм дитячої праці;

Сприяє створенню безпечного освітнього середовища в закладі освіти та вживає заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг

здобувачам освіти, які стали жертвами насильства, вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу/насильства;

Здійснює контроль за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію насильству та булінгу (цькуванню) в ліцеї. Проводить інформаційно-просвітницькі заходи з учасниками освітнього процесу з питань запобігання та протидії насильству/булінгу. Створює наказом комісію з розгляду звернень та скарг щодо випадків булінгу, домашнього насильства, до складу якої включає працівника ювенальної превенції;

2.2. Комісія з розгляду звернень та скарг щодо випадків булінгу та домашнього насильства надалі (комісія)

Комісія працює відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646 «Про деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти»;

- Розглядає заяви про випадки булінгу (цькування) здобувачів освіти, їх батьків, законних представників, інших осіб та видає рішення про проведення розслідування;

- Скликає засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) для прийняття рішення за результатами проведеного розслідування та відповідних заходів реагування;

- Забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування)/насильства;

- Повідомляє уповноважених підрозділів органів Національної поліції України та служби у справах дітей про випадки булінгу (цькування), насильства у закладі освіти

- Відповідальність за замовчування фактів булінгу/насильства лежить лише на керівникові закладу.

2.3. Психологічна служба ліцею (психолог, соціальний педагог):

- Забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг/насильство, стали його свідками або постраждали від булінгу/насильства, веде облік випадків та оформлення документації, згідно цього Положення;

- Проводить роботу просвітницького напрямку всіх учасників освітнього процесу шляхом організації тематичних заходів, бесід, консультацій з метою формування навичок толерантної та ненасильницької поведінки, спілкування та взаємодії.

2.4. Педагогічні та інші працівники ліцею:

- Забезпечують здобувачам освіти захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;

- Повідомляють директора/уповноважену особу про факти насильства та булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб;

- Сприяють у проведенні розслідування щодо випадків булінгу (цькування) та насильства;

- Виконують рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків насильства та булінгу (цькування);

3. Права та обов'язки учасників освітнього процесу.

3.1. Здобувачі освіти мають право на:

- Отримання якісних освітніх послуг;

- Індивідуальну освітню траєкторію, що реалізується, через вільний вибір видів та форм здобуття освіти, закладів освіти і запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін, рівня їх складності, методів і засобів навчання,

інші необхідні умови для здобуття освіти, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами та із соціально незахищених верств населення;

- Свободу творчої, спортивної, оздоровчої, культурної, просвітницької, наукової і науково-технічної діяльності, особисту участь у громадському самоврядуванні та управлінні закладом освіти;

- Безпечні умови навчання і праці, повагу людської гідності, захист від будь-яких форм насильства та експлуатації, булінгу (цькування), дискримінації, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувачам освіти;

- Отримання соціальних та психолого-педагогічних послуг як особа, яка постраждала від насильства та булінгу (цькування), стала його свідком або вчинила булінг (цькування).

3.2. Здобувачі освіти зобов'язані:

- Поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм;

- Відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих, довкілля;

- Дотримуватись і виконувати правила для учнів;

- Повідомляти адміністрацію ліцею про факти булінгу (цькування), насильства стосовно здобувачів освіти, педагогічних працівників, інших осіб, задіяних в освітньому процесі, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб;

3.3. Працівники, задіяні в освітньому процесі мають право на:

- Захист професійної честі і гідності;

- Захист від будь-яких форм насильства та експлуатації, булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;

3.4. Зобов'язані:

- Дотримуватися педагогічної етики;
- Поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі, суспільних цінностей - справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства;
- Формувати у здобувачів освіти усвідомлення необхідності дотримуватись Конституції та законів України;
- Виховувати у здобувачів освіти прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- Захищати здобувачів освіти під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства, приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю, запобігати вживанню алкогольних напоїв, наркотичних засобів тощо;
- Дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, виконувати визначені посадові обов'язки;
- Повідомляти директора про факти всіх форм насильства стосовно здобувачів освіти, педагогів, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідками якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування).

3.5. Батьки здобувачів освіти мають право:

- Отримувати інформацію про діяльність ліцею, надання соціальних та психолого-педагогічних послуг особам, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування);
- Про результати навчання своїх дітей (дітей, законними представниками яких вони є), результати оцінювання навчальних досягнень, діяльність ліцею загалом;
- Негайно повідомити адміністрацію ліцею про випадки булінгу (цькування) стосовно дитини/іншого учасника освітнього процесу та вимагати повного і неупередженого розслідування;

3.6. Батьки здобувачів освіти зобов'язані:

- Виховувати у дітей повагу до гідності, прав, свобод і законних інтересів людини, законів та етичних норм, відповідальне ставлення до власного здоров'я, здоров'я оточуючих та довкілля;
- Поважати гідність, права, свободи і законні інтереси дитини та інших учасників освітнього процесу;
- Дбати про фізичне і психічне здоров'я дитини, сприяти розвитку її здібностей, формувати навички здорового способу життя;
- Формувати у дитини культуру діалогу, життя у взаєморозумінні, мирі та злагоді між усіма народами, представниками різних політичних і релігійних поглядів та культурних традицій, різного соціального походження, сімейного та майнового стану;

- Настановами та особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства;

- Сприяти у проведенні розслідування щодо випадків булінгу (цькування); виконувати рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) тощо;

4. Взаємодія з установами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та захисту від різних форм насильства і жорстокого поводження в закладах освіти.

4.1. Налагодження співпраці зі службою у справах дітей, центром соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, представниками правоохоронних органів, громадських інституцій тощо;

4.2. Розроблення спільних планів роботи з проведення превентивних інформаційно-просвітницьких заходів з усіма учасниками освітнього процесу з питань запобігання та протидії насильству/булінгу (цькування).

4.3. Участь представників інших установ у наданні інформації учасникам освітнього процесу щодо запобігання насильству та булінгу (цькування).

4.4. Залучення представників служби у справах дітей, центрів соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, представників правоохоронних органів, громадських інституцій до розгляду звернень, заяв всіх видів насильства та булінгу (цькування).

5. Прикінцеві положення

5.1. Положення про запобігання і протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми у Хмельницькому ліцеї Хмельницької обласної ради затверджується наказом директора та є обов'язковими до виконання усіма учасниками освітнього процесу;

5.2. Учасники освітнього процесу мають бути ознайомлені з порядком захисту дітей від різних форм насильства та жорстокого поводження.